

Олена Слюсаренко,
*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти,
(Інститут вищої освіти НАПН України)*

ВИМІРЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

На сучасному етапі розвитку глобалізаційних та інтернаціоналізаційних процесів освіта загалом і вища освіта зокрема набуває статусу найважливішої передумови соціально-економічного розвитку країни. Перманентний рух у напрямі оволодіння новими знаннями спровокував розвиток нової тенденції – освіти впродовж життя (lifelong learning), що являє собою постійний цілеспрямований розвиток особистості в середовищі формальної, неформальної та інформальної освіти. Саме тому питання забезпечення та вимірювання якості освітньої діяльності університетів у контексті навчання протягом життя сьогодні є вкрай актуальним.

В Україні, визначаючи критерії вимірювання якості освітньої діяльності університетів, відштовхуються як від вітчизняного законодавства – зокрема, Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», так і міжнародних нормативних документів, основним з яких є Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG). Відповідно до Закону України «Про освіту», освітня діяльність визначається як «діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті»; якість освіти трактується як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг»; а поняття якість освітньої діяльності це «рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг» [1].

Базові засади та основні принципи щодо функціонування системи забезпечення якості вищої освіти визначено як «набір стандартів і рекомендацій для систем внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості у вищій освіті» [6] та представлено у документі «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти» (ESG), що було розроблено European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA).

Відповідно до розроблених в рамках підходів ESG – 2015 рекомендацій щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми, затвердженого Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 р., одним з критеріїв оцінювання освітньої програми є доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання отриманих у тому числі в неформальній освіті. Внутрішні системи забезпечення якості вищої освіти мають забезпечувати зрозумілі правила, процедури і критерії визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що є доступними для всіх учасників

освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми [2, с. 28].

Одним з найбільш дієвих інструментів вимірювання університетського потенціалу є університетські рейтинги. За критеріями превалювання суб'єктивної чи об'єктивної та результатної чи репутаційної складових основні міжнародні університетські рейтинги можна розмістити (проранжувати) в такому порядку: Shanghai Ranking [5] – об'єктивний, результатний; THE World University Rankings [7] – об'єктивно-суб'єктивний, результатно-репутаційний; QS World University Rankings [4] – суб'єктивно-об'єктивний, репутаційно-результатний; Webometrics Ranking of World Universities [8] – суб'єктивний, репутаційно-рекламний [3, с. 45].

Для здійснення вимірювання якості освітньої діяльності європейських університетів у контексті забезпечення її ефективності використовують такі основні інструменти: акредитація освітніх програм відповідно до Стандартів і рекомендацій забезпечення якості у європейському просторі вищої освіти, рамки досконалості, рейтингове оцінювання закладів вищої освіти.

Відповідно до українського законодавства, всі заклади вищої освіти зобов'язані пройти процедуру акредитації освітніх програм. При розробленні регулюючих положень щодо забезпечення якості освіти вітчизняні заклади вищої освіти керуються Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Стандартами і рекомендаціями забезпечення якості у європейському просторі вищої освіти (ESG 2015). Проте заклади на свій розсуд можуть доповнювати цей список іншими документами, а саме: Європейської Асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA), Європейської Асоціації закладів вищої освіти (EURASHE), Європейської Асоціації університетів (EUA), індикаторами міжнародних університетських рейтингів.

При здійсненні вимірювання якості освітньої діяльності в українських університетах можна послуговуватися критеріями, які стосуються акредитаційних та рамкових процедур, а також критеріями міжнародних університетських рейтингів. Якщо перші два показники забезпечують усі ЗВО, то практика рейтингування не настільки популярна складова стратегій розвитку, хоча механізм рейтингування надає можливість для класифікації за різними критеріями і є більш показовим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми / Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року: / ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»». – К., 2020. – 66 с.
3. Слюсаренко О. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія. Київ: Пріоритети, 2015. – 384 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/10225/1/2015_mon_Sluisarenko.pdf

4. QS World University Rankings. URL: <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
5. Shanghai Ranking. URL: <https://www.shanghairanking.com/>
6. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. URL: [http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20\(2\).pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20(2).pdf).
7. THE World University Rankings. URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
8. Webometrics Ranking of World Universities. URL: <https://www.webometrics.info/e>